

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Innlegg til Aftenposten, 14. november 1993

En brytningstid som krever svar.

Europas viktigste institusjoner ble alle skapt som svar på kriser og brytninger etter den annen verdenskrig. Under utenriksdebatten i Stortinget i forrige uke var det sikkerhetspolitiske problemstillinger som sto i sentrum. I en brytningstid må også Norge forholde seg til endringer i det internasjonale bildet. Det farligste av alt vil være å ta utgangspunkt i et verdensbilde som ikke lenger er der - og å tro at det som ga oss sikkerhet og rimelige trygge arbeidsforhold for vår økonomi i går også vil gjøre det i morgen.

Tendensene i den sikkerhetspolitiske søken i Europa er at Europa er i ferd med å ta en større del av ansvaret for sin egen sikkerhet. USAs rolle er fortsatt viktig og nødvendig, men USA har lenge ønsket at Europa selv må ta en større del av ansvaret. Dette er faktisk ikke nytt. Tankene om et sterkere europeisk sikkerhetspolitisk ansvar ble uttrykt allerede av president Kennedy. Det nye er at USA nå reduserer sitt nærvær i Europa i lys av den endrete risiko, og at Europa erkjenner at sikkerhet mot nye farer med etnisk eller nasjonalistisk opprinnelse, mot farer skapt av miljømessige og økonomiske forhold bare kan skapes ved et sterkere europeisk engasjement for egen sikkerhet.

Det nye trusselbildet er så sammensatt at det må møtes med tiltak som går ut over de som den militære og politiske NATO-alliansen råder over i fredstid. Sikkerhet i morgendagens Europa skapes ved å utvikle samarbeid og gjensidig avhengighet mellom land som før lå på hver sin side av Øst-Vest skillelinjen.

En hovedutfordring for EF vil være å utvikle samarbeidet med Russland og Sentral og Øst-Europa. I et slikt perspektiv vil også Nord-Europa spille en viktig rolle. Det er i Nord at de vestlige land og Russland møtes. EF erkjenner den sikkerhetspolitiske betydning for hele Europa av at det skjer en stabil utvikling i denne del av Europa, ikke minst gjennom Barentssamarbeidet hvor også EF-kommisjonen deltar. Stabiliteten i vår del av Europa kunne styrkes ved at Nord-Europa går inn i EF og derved både får økt politisk styrke i møte med Russland og større muligheter til å bidra til å trekke Russland inn i Europa.

På samme måte som EF-samarbeidet bidro til å gjøre krig utenkelig mellom sine medlemsland, må nå de nye demokratier i det vi tidligere kalte Øst-Europa gradvis finne sin plass i en større all-europeisk ramme. I dette bildet er det EF som fremstår som drivkraften og som den institusjon de tidligere Øst-blokkstatene søker inn mot med klare ønsker om samarbeid og med medlemskap som siktemål.

Det EF de søker inn mot er ingen ny statsdannelse. Det ønsker heller ikke EF-landene selv at EF skal bli. De ønsker ingen overstyring fra Brussel. De vil

ikke oppleve at nasjonale folkevalgte organer mister sin rolle. Vi vil ikke få se at Europas mangfold erstattes av en ny ensretting eller at de mange folkegruppene mister sin identitet, slik det stadig gis inntrykk av i den norske EF-debatten.

Den tyske forfatningsdomstols vurdering av Maastricht-traktaten er et viktig bidrag til diskusjonen om hva det nye samarbeidet er og ikke er. En slik oppriktig og redelig diskusjon og avklaring er det behov for også i vårt land.

Den tyske forfatningsdomstol trekker et klart skille mellom en forbundsstat, som USA er, og det samarbeid mellom selvstendige stater med bruk av overnasjonal myndighet på visse områder som EF er. Nettopp når det gjelder utenriks- og sikkerhetspolitikk er det vanlige folkerettslige regler som skal gjelde i europaunionen, med krav om enstemmighet slik det også er i NATO, men med mulighet for bruk av flertallsvedtak i spørsmål som er mindre prinsipielt viktige, og der landene er enige om å ta slike vedtak i bruk. Unionen er landenes redskap til å løse spørsmål som de ikke alene råder over der nasjonale lover og vedtak ikke har en rekkevidde som er vid nok til å regulere problemer som rammer alle land i Europa.

Under debatten i Stortinget ble det fra dem som i utgangspunktet avviser EF-medlemsskap for Norge uansett forhandlingsresultat lagt vekt på at EF ikke kunne være svaret på Europas sikkerhetsproblemer. Det ble advart mot opprettelse av nye blokker i Europa, også fra de hold som tradisjonelt har støttet norsk NATO-medlemsskap. Det ble fremmet ønsker om istedet å utvikle "all-europeiske strukturer". Men det ble også innrømmet at det ikke var noen politiske interesse for slike strukturer i de land som eventuelt skulle inngå i et slikt løsere samarbeid.

De tanker som var framme i debatten gikk ut på at Norge skulle søke sikkerhetspolitisk samarbeid i Europa gjennom et "samspill" med ulike organisasjoner som Nordisk Råd, KSSE og Europarådet. Problemet er imidlertid at ingen andre land ser det på den måten.

SV ønsket å bygge videre på NACC som er NATOs redskap for samarbeid med de tidligere Warsawapakt-landene, noe som virket overraskende på de fleste, når man vet at SV har vært imot norsk medlemsskap i NATO.

Nå er det jo ikke slik at de tidligere kommunistiske landene ønsker å virke som en buffer eller å danne en motvekt mot at Vest-Europas institusjoner utvides østover. Disse landene er ikke nøytrale, men ønsker så raskt som mulig den sikkerhet som medlemskap i EF og NATO ville gi dem. Det har aldri vært disse landenes eget valg ikke å være med i det EF Solheim kaller "rikmannsklubb". Erfaringene med å stå utenfor samarbeidet med de vestlige land har satt dype sår i samfunnene og i naturmiljøet.

Det er heller ikke slik at det finnes en "balanse" i Europa som vi må passe på ikke blir forrykket. Dette er gamle tanker fra da Warsawapakten og NATO sto mot hverandre i Europa, men i dag er det ikke tale om at den ene pol skal balanseres med en motpol. I det minste ønsker ikke de land som i dag faller utenfor det sikkerhetspolitiske avtaleverk å utgjøre noen slik motvekt mot de organisasjoner som de så raskt som mulig vil bli medlem av.

Det er vanskelig å få øye på en klar presentasjon av sikkerhetspolitiske alternativer for Norge og for Europa fra dem som uansett forhandlingsresultat avviser

medlemskap i EF. Det ville være tragisk for Europa hvis EF-samarbeidet gikk i oppløsning. Det er vanskelig å se at et Europa der landene går hver for seg vil være rede til større løft for miljø, sysselsetting og utvikling. Et Europa som bryter ned samarbeidsordningene vil stimulere til farlig nasjonalisme og selvhevdelse. De kreftene ligger der, ikke bare i Øst, men også i vår del av kontinentet. Det er vanskelig å se at et slikt Europa blir tryggere å bo i.